

DEMOKRACIJA

Uredništvo in uprava:
Gorica - Riva Piazzutta 18
Cena: Posamezna šte. L. 15.—
Naročnina: Mesečna L. 65.—
Za inozemstvo mesečno L. 95.—
Pošt. dek. rač. št. 9-18127

Leto II. - Štev. 27

Gorica - Trst, 2. julija 1948

Izhaja vsak petek

NAŠA BESEDA

Ob izobčenju Tita in jugoslovanske komunistične partije iz svetovne rdeče skupnosti javnost nepotrepljivo pričakuje, kakšno stališče bodo do teh dogodkov zavzeli svobodni in demokratični Slovenci, katerih edino glasilo je naš list. To stališče je hitro povedano.

Za nas kakor za ves demokratični svet, je sedanji režim v Sloveniji in Jugoslaviji komunističen, totalitaren, samostojniški in protidemokratičen, pa naj bo Sovjetom po godu in z njimi tesneje ali rahleje povezan — ali ne. — Prav zadnji dogodki v Kominformu so dokazali, da je Titov sistem celo bolj brezobzirno komunističen, kakor pa bi bilo njegovim gospodarjem v Moskvi zaradi njihove trenutne taktike všeč.

Te resnice nič ne spreminja prehodni položaj, v katerega so Tito in njegovi zabredli prav zaradi prelude komunistične vname. Zato se tudi naše stališče do Tita ne more spremeniti in se ne bo spremenilo, tudi če bi sedanja vladajoča klika v Jugoslaviji poskušala kar koli in se zvezala s komur koli. Vse, kar bo storila, bo storila, da reši sebe in se ohrani na oblasti. Na oblasti pa lahko ostane samo, če bo Jugoslavija še naprej policijska diktatura s prisilnim komunističnim političnim, socialnim in gospodarskim redom.

Če bi bila Titovo izobčenje povzročila volja, da se Jugoslavija iztrga iz rdečega totalitarizma ter prej ali slej postane demokratična država, bi moral prvi Titov korak biti uredničenje osnovnih človeških in političnih svobod v državi. Toda videli smo, da je tik pred udarcem iz Moskve postal politični teror v Jugoslaviji še hujši ko prej in preganjanje sleherne sence opozicije še brezobzirnejše.

Titovci vedo — in mi prav tako dobro vemo — da bi bila usoda sedanjega jugoslovanskega režima zapечатena tisti trenutek, ko bi zavlada tam vsaj približna politična svoboda. Vsaj približna svobodna in tajne volitve bi pomedle s sedanjim nasilniškim redom in njegovimi nosilci. Z usodo režima je pa zvezana seveda tudi osebna usoda današnjih jugoslovanskih samoderžev in njihovih oprčnikov. Gre jim torej za življenje, zakaj ljudstvo se ob spremembi ne bo zadovoljilo le z zamenjavo sistema in oblastnikov, marveč bo terjalo od vseh krivcev osebni odgovor za vse strahote, kri, trpljenje in suženjstvo, ki so mu ga naložili.

Vse, kar bi torej ti ljudje v bodoče storili, bodo storili, da rešijo sebe. Če bi se zdaj, ko jim vsaj trenutno manjka za slomba Moskve, začeli približevati drugemu taboru, si bodo skušali najprej zagotoviti poročstvo za svoj politični in človeški obstanek. Česa so nasilniki sposobni tedaj, ko jim gre ne le za oblast, marveč tudi za glavo, smo videli ob zatonu nacizma v Evropi.

Zato gre naš boj in boj vsega našega naroda naprej, naj se zgodi, kar hoče — do konca, to je, do uničenja rdeče diktature v Sloveniji in Jugo-

slaviji. Moskovski in beograjski komunizem sta lahko v družinskem sporu, toda za nas sta isto. Nam je vseeno, če sede v Jugoslaviji pri krmilu bolj ali manj zvesti in zanesljivi sovjetski hlapci.

V usodi, ki so jo Sovjeti in Kominform pripravili jugoslovanski partiji, pa vidimo prvi odločilni udarec Titovi totalitarni in krvavi diktaturi. Danes še ni mogoče niti približno oceniti daljnosežnosti zadnjih dogodkov in posledic, ki jih bodo rodili pri zatiranih narodih Jugoslavije. Tem je zdaj jasno, da za Titom ne stoji več Moskva. Strah pred Titom in komunizmom je izgubil svojo največjo in najbolj stvarno podlago. Premagati strah pred nekom je prvi korak do zmage nad njim. Vsa stavba jugoslovanskega komunističnega totalitarizma se je te dni v temeljih zamajala.

V tem je največji in najusodnejši pomen Titovega izobčenja.

Sovjetski nastop proti jugoslovanskemu komunizmu je dalje kričeče potrdil resnico, ki jo mi s tega mesta že dolgo neutrudljivo oznanjamo — resnico, da vidijo sovjetski oblastniki pri vsem šarjenju z rdečo revolucionarnostjo izključno le svoje sebične koristi. Zaradi teh koristi so pripravljene žrtvovati vsak trenutek vsako partijo in vsakega svojega podložnika, tudi če so ga še včeraj dali povzdigovati v nebo, kakor je to bilo s Titom. Pri tem jih nič ne ovirajo kakršni koli oziroma interese in cilje svetovnega komunizma. Kakor so pustili na cedilu Tita in jugoslovansko partijo, tako bodo izdali kogar koli, kadar jim bo to kazalo. Nam je ta stvar jasna, kakor nam je bila vedno; od dogodkov v Jugoslaviji pa naj se česa nauče komunisti. Seveda naj ne mislijo, da je zaradi tega, ker so jih sovjeti žrtvovali svojim koristim, njihova krivda in odgovornost kaj manjša. Bliža se ura končnega obračuna.

O tem naj si ne delajo nobenih utvar različni oportunisti, ki zdaj beže — in bodo vedno v večjem številu bežali — v tujino ter se delali žrtve sistema, ki so ga sami zvesto držali na nogah, dokler jim je jamčil korita in osebne koristi.

Tretja stvar o kateri moramo spričo teh dogodkov izreči svojo besedo, je pa dejstvo, da so Sovjeti in Kominform o jugoslovanskem režimu in njegovih nosilcih povedali tisto, kar so njihovi nasprotniki trdili že od začetka: namreč, da je ta režim diktatorski, nasilniški, policijski, krvav in da so Tito, Kardelj, Rankovič in drugi nevarni škodljivci, ki jih v njihovem delu in njihovih prizadevanjih ne vodi niti senca kaknega idealizma, marveč izključno le brezmejno osebno stremušstvo, slavoželje in dobičkaželjnost. Resnica o jugoslovanski diktaturi in diktatorjih je dobila nepričakovano, a za to tem bolj veljavno obtožbo tam, kjer bi se bilo najmanj zdelo. To dragoceno potrdilo naj nam bo novo orožje v našem boju proti rdečemu nasilju, ki se je pričelo rušiti. To je naša beseda ob sedanjem začetku razkola v komunistični hiši — in tej besedi nimamo česa dodati.

Izobčenje KPJ

Najvišji komunistični svet je izrekel obsodbo - Učenci in učitelji med seboj - Kdo je pravoveren?

Pred dnevi je svetovna javnost z presenečenjem zvedela za dalekosežne sklepe tajnstvenega zasedanja Kominforma, ki se je vršilo v Bukarešti. Po zasedanju je bilo objavljeno poročilo, ki z vso ostrino obsoja delovanje do tedaj oboževanega maršala Tita in njegove nezmožljive partije. Zaradi velike važnosti objavljamo v izveščku glavne točke tega zgodovinskega dokumenta.

Poročilo pravi med drugim:
»Kominform je sprejel na znanje, da se predstavniki jugoslovanske komunistične partije niso hoteli udeležiti sestanka in je soglasno sprejel naslednje zaključke: Vodstvo jugoslovanske komunistične partije je v zadnjem času v temeljnih zadevah zunanje in notranje politike vodilo nepravilno politiko, kar predstavlja prekršitev marksizma-leninizma. Kominform zato odobrava sklep centralnega komiteja komunistične partije Sovjetske zveze, katera je dala pobudo, da bi obelodanili zgrešeno politiko centralnega komiteja jugoslovanske komunistične partije in še prav posebno zgrešeno kompromisno politiko partije s kapitalističnimi državami.

Sovražno zadržanje
Vodstvo jugoslovanske komunistične partije vodi sovražno politiko do Sovjetske zveze in do sovjetske komunistične partije. V Jugoslaviji so dovolili politiko omalovaževanja sovjetskih vojskih strokovnjakov ter podcenjevanja sovjetske armade. Sovjetski civilni strokovnjaki so bili podvrženi v Jugoslaviji posebnemu režimu, na podlagi katerega so bili vsi pod nadzorstvom državne varnostne policije ter zasledovani. Tudi predstavniki sovjetske komunistične partije pri informacijskem uradu tovariš Judin in številni drugi uradni predstavniki Sovjetske zveze v Jugoslaviji so bili podvrženi podobnemu nadzorstvu. Ta in druga podobna dejstva dokazujejo, da so voditelji jugoslovanske komunistične partije zavzeli stališče, ki je nevedno komunistov, in so podpirali zunanjo politiko imperialističnih držav ter se obnašali do Sovjetske zveze enako kot do buržujskih držav. Na podlagi navodil, ki jih je izdal centralni komite jugoslovanske komunistične partije, so razvili propagando, izposojeno od protirevolucionarnega trockizma, ki govori o degeneraciji Sovjetske zveze.

Poziv „združimo se“
Poročilo Kominforma obtožuje nadalje jugoslovanske komunistične voditelje, da so se v notranji politiki odpovedali marksističnim naukom. Posledica tega je, da se v Jugoslaviji vedno bolj zaostreje razredni boj v prehodu od kapitalizma do socializma. Kominform poziva tako imenovano »združeno jedro« jugoslovanske komunistične partije, naj se dvigne proti svojim voditeljem in naj jim dokaže zmožnost njihovega sistema. Kominform obtožuje jugoslovansko komunistično partijo, da je zapustila internacionalne tradicije komunizma. Objavlja celo obtožbo, da je jugoslovanska komunistična partija delovala po načelu, da tako imenovane kapitalistične države predstavljajo manjšo nevarnost za Jugoslavijo kakor pa Sovjetska zveza.

Jugoslovanski komunistični voditelji — nadaljuje Kominform — so se ustrašili groženj zahodnih imperialistov ter mislijo, da si bodo pridobili njihovo naklonjenost s popuščanjem in da bodo lahko sklenili z zahodnimi imperialisti sporazum za neodvisnost Jugoslavije, čemur bi sledil preokret Jugoslavije proti zahodu.

Žujevič in Hebrang
Poročilo Kominforma obsoja izključitev iz partije in aretacijo članov centralnega komiteja tovarišev Žujeviča in Hebranga, ker sta se drznila kritizirati protisovjetsko miselnost voditeljev jugoslovanske komunistične partije in ker sta se izrekla za prijateljstvo med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo. Takega nesramnega terorističnega turškega režima — pravi poročilo dobesedno — ni mogoče več nadalje prenašati.

Poročilo pravi nadalje, da so jugoslovanski komunistični prvaki tako strašno častihlepi in mislijo, da so tako veliki, da niso hoteli poslušati nobenih kritik ter so nadaljevali s svojo politiko. Ko jim na kritike ni bilo mogoče odgovoriti, so jih kratkoma zatajili pred komunistično partijo, kakor so tudi zatajili resnične vzroke, zaradi katerih so obračunavali s tovarišem Žujevičem in Hebrangom. Pred kratkim so skušali izdati celo vrsto odredb levičarskega značaja. V največji naglici so izdali nove zakone za področje male industrije in trgovine na drobno. Zaradi nepravilnosti in naglice je ta zakon le otežkočil dobavo najpotrebnejšega blaga jugoslovanskemu ljudstvu. Z isto naglico so izdali zakon o obdavljenju žita, kar bo dobavo žita le desorganiziralo. Končno so v popolnoma nepričakovan in nesramni objavi — pravi poro-

čilo — jugoslovanski voditelji izrazili svojo ljubezen in zvestobo do Sovjetske zveze, četudi je bilo vsem zadosti znano, da so vodili do zdaj sovražno politiko proti Sovjetski zvezi.

Smešne Kardeljeve izjave
A to ne zadostuje. Pred kratkim so jugoslovanski voditelji naznanili, da bodo izvedli politiko likvidacije kapitalizma v Jugoslaviji. Dne 25. aprila je Kardelj v zbornici izjavil: »V naši državi so šteti dnevi vsakega ostanka izrabljanja človeka s strani človeka.« V položaju, v kakršnem je danes Jugoslavija, so te besede navadno širokoustenje in popolnoma nič marksistične. Cilji, ki jih je navedel Kardelj, niso izvedljivi, dokler je v državi priznana zasebno kmetijsko gospodarstvo in dokler niso pripravljene potrebni pogoji za podpiranje kmetijstva.

Glavni krivci
Dejstvo, da Jugoslavi niso hoteli dati informacijskemu uradu poročila o svojem delovanju, pomeni, da si je jugoslovanska komunistična partija hotela ustvariti v informacijskem uradu privislegiran položaj.

Kot glavne krivce obtožuje Kominform maršala Tita, namestnika ministrskega predsednika Kardelja, člana centralnega komiteja komunistične partije Djilasa ter notranjega ministra in šefa OZNE Rankoviča. Poročilo Kominforma potrjuje vesti, ki so že prej krožile, o verjetni obsodbi ljudske fronte in jugoslovanske komunistične partije, ker je ta z ustvaritvijo ljudske fronte zapustila marksistično-leninistični nauk, po katerem mora biti komunistična partija temeljna vodilna sila v državi.

ŠVICICA O TRSTU

Vodilni švicarski dnevnik »Neue Zürcher Zeitung« je napisal članek v katerem ugotavlja, da Trst danes ne stoji več v ospredju političnega dogajanja. Pravi, da posamezni državniki sem pa tja še omenjajo, da je potrebno Trst vrniti Italiji, toda to so vedno bolj le besede. Italijanski politični krogi v Trstu upajo, da bodo zahodne države obdržale v tržaškem vprašanju še naprej iniciativo. Pomisljenju lista bi naredilo politično napako, če bi to zadevo pustile spet zaspati. Italijanski krogi namreč sodijo, da bi zavezniška volja za vrnitev Trsta Italiji morala dobiti svoj prvi izraz v tem, da bi se civilna uprava mesta čim bolj prilagodila upravi italijanskih mest. Nekaj časa je res kazalo, kot da hočeta ameriška in angleška vlada glede tega storiti kak odločen korak. To je bilo 12. aprila, ko so sporočili, da bo zavezniška vojaška vlada prepustila civilno upravo tržaškimi italijanskim krogi, sama pa si bo pridržala le skrb za red in varnost. Dejansko pa je »novi red«, vsaj za zdaj, samo v tem, da so z mestne hiše sneli angleško in ameriško zastavo, kar je bilo pač simbolično dejanje. Poleg tega so tiste urade

zavezniške vojaške vlade, ki so poprej morali potrditi vsak sklep mestnega in področnega sveta, spremenili v nov nadzorstveni urad, ki te sklepe zdaj naknadno kontrolira in odobri. Danes se kaže, kako je bilo pravilno stališče, tržaških vodilnih političnih krogov tedaj, ko so zahodne države prvič spremenile misel o vrnitvi Trsta Italiji. Bilo je namreč od prvega trenutka jasno, da Trsta za zdaj ne bi bilo moči vrniti Italiji niti dejansko, niti na papirju, ker je treba pričakovati, da se bo temu z vetom upla Sovjetska zveza.

Do tu švicarski list. Njegovo mišljenje v marsičem potrjuje pravilnost našega naziranja, katerega smo ponovno izrekli o raznih upravnih reformah. Nobena od teh reform namreč do sedaj še ni odpravila upravičenega občutka zapostavljenosti, katerega čuti slovenski del prebivalstva STO-ja, ki ni zastopan v nobenem višjem upravnem organu STO-ja. Dokler bodo tržaški občinski svet in provincijalni svet zasedali brez slovenskih zastopnikov, do tedaj pomeni vsako razhajanje njihovega delokroga istočasno enostransko podpiranje interesov samo ene od dveh enakopravno priznanih narodnostnih skupin tržaškega ozemlja.

ŠIRITE „DEMOKRACIJO“

Dejstvo, da se v Jugoslaviji udeležuje v političnem življenju le ljudska fronta, medtem ko se komunistična partija ne pokaže pred ljudstvom pod svojim lastnim imenom, je partiji kot neodvisni politični sili le v škodo. Jugoslovanski voditelji ponavljajo iste napake, kot so jih delali že ruski menjševiki. Informacijski urad, to je Kominform, je mnenja, da ta politika spravlja v nevarnost obstoj komunistične partije in bi znala končno dovesti do degeneracije jugoslovanske ljudske republike.

Birokratski režim v stranki sami je škodljiv in naravnost uničujoč za življenje in razvoj partije. V jugoslovanski komunistični partiji ni nikake demokracije, kar tudi ni nikake kritike ali avtokritike. Niti ni sestankov. Če pa so, se vrše tajno, kar ne more dovesti do drugega kot do zmanjšanja vpliva partije na maso. Organizacija jugoslovanske komunistične partije temelji na istih načelih, kot je slonel trockizem.

Na te obtožbe K.P.J. ni odgovorila ne z vdajo, ne z opravičevanjem. Njegov odgovor je poln protibotob. Tito je ostal na oblasti in je s tem dokazal, da je z uspehom obiskoval moskovsko šolo, Svet z nestrpnostjo pričakuje nadaljnega razvoja, ki so mu dosedajni dogodki samo začetek. Vsekakor pa pri tem obe strani razgaljmeta svoje zločinsko delovanje, ki je obema v enako sramoto. Učitelji so našli vredne učence.

Od srede do srede

24. JUNIJA: V Varšavi so začeli zasedati komunistični gaulteri iz Sovjetske zveze, njenih satelitskih držav ter Francije in Italije. — Američani so objavili, da bodo verjetno kmalu pristopili k obrambnemu sistemu zahodne Evrope. — Ameriški poveljnik v Nemčiji, general Clay, se je razgovarjal z dragimi visokimi poveljniki v Heidebergu in izjavil, da bi mogli sovjeti pognati zaveznike iz Berlina samo z vojno. — Angleška vlada stalno zaseda zaradi napetega položaja v Berlinu. — Objavili so podpis pogodbe o medsebojni pomoči med Britanijo in USA. — Anglija in USA sta pozvali sovjetske satelitske vlade naj vrnejo otroke, ki so jih odpeljali komunistični roparji iz Grčije, da jih prevzgojijo v janičarje.

25. JUNIJA: Nekje za železnim zastorom se vrši poseben sestanek Kominforma. — Predsednik Truman je podpisal zakon o obvezni vojaški službi v USA. — V Londonu so začeli pristajniški delavci s stavko. Menijo, da je stavka le člen v verigi komunističnih subotajnih akcij, kajti stavko vodijo komunisti, čeprav je njihovo število med angleškimi delavci le okoli 10%. — Madžarski poslanik na Švedskem je odstopil v znak protesta proti sedanji politiki madžarske vlade. — Predsednik Truman je podpisal zakon o vselitvi 205 tisoč razseljenih oseb iz Evrope v USA.

26. JUNIJA: Ameriška republikanska stranka je izvolila za kandidata na predsedniško mesto Združenih držav newyorškega guvernerja Thomasa Deweya. Ob tej priliki je imel Dewey govor, v katerem je poudaril, da je dolžnost Združenih držav poskrbeti za pravičen mir na svetu in rešiti številne narode iz prepada noči in trpljenja. — Churchill je imel pred množico ljudstva pomemben govor, v katerem je poudaril, da lahko samo odločno in neuklonljivo stališče proti sovjetom prepreči tretjo svetovno vojno. — Po britanskih časopisnih vesteh je nastal spor med Titom in Sovjeti.

Od srede
do srede

27. JUNIJA: Združene države bodo poslale v Nemčijo večje število letal na vojaške vežbe. — Italijanska in britanska vlada sta se sporazumeli o vprašanju italijanskih dolgov britanskim upnikom ter o vrnitvi italijanskih kapitalov, ki jih je med vojno zaplenila Velika Britanija kot sovražnižnikovo last. — Angleško javno mnenje zahteva uvedbo gospodarskih sankcij proti sovjetom. — V Solunu so komunisti vrgli bombo v Agrarno banko ter ubili enega pešca in dva težko ranili. — V začetku julija bodo na Finskem splošne volitve. Predvidevajo, da bo fitosovjetska ljudska-demokratska stranka izgubila precej glasov. — Britanski vojni minister Shinwell je izjavil, da je britanska armada od dneva do dneva bolj močna in popolna. — Grof Bernardotte, posredovalec Združenih narodov za Palestino, je izdelal predloge za rešitev palestinskega vprašanja.

28. JUNIJA: Združene države bodo poslale v Nemčijo 39 štirimotornih transportnih letal za prevoz med Berlinom in zahodnim področjem. — Britanski vojaški guverner v Berlinu je odpotoval k danskemu zunanjemu ministru, da bi mu predložil, naj Danska spravi krizo v Berlinu pred organizacijo Združenih narodov. — V Franciji je pristalo letalo s štirimi češkoslovaškimi državljani. — V Londonu so se sestali na izredne razgovore britanski zunanji minister Bevin s svojimi svetovalci, ameriški veleposlanik v Londonu Lewis Douglas in ameriški podtajnik za oborožene sile Draper. Razgovarjali so se o nevarnem položaju, ki je nastal v nemški prestolici. — Italija in Irska sta podpisali dvostranski sporazum z Združenimi državami o evropskem obnovitvenem načrtu. — Na Japonskem je bil močan potres, ki je trajal pol ure in je povzročil ogromno škodo in številne žrtve.

29. JUNIJA: Amerika je deblokirala 50 milijonov dolarjev jugoslovanskega zlata, ki ga bo izročila Titu čim plača zahtevano odškodnino za 1. 1945 sestreljena letala nad Bledom in ameriško nacionalizirano imovino. — Ameriški veleposlanik v Beogradu je odpotoval v Washington na poročanje. — Vodstvo KPJ, ostro odgovarja obsojbi od strani Kominforma. — Zapadne sile dovažajo z letali živila berlinskemu prebivalstvu, medtem ko dajo razumeti razgovori med Sokolovskim in Clayem na popuščanje napetosti. — Moskovska »Pravda« je prvič po zadnji vojni sprožila protiveresko kampanijo.

30. JUNIJA: Londonska in Washingtonska vlada pazljivo zasledujeta razvoj dogodkov v Jugoslaviji in nista o stvari izdali še nobenega uradnega poročila. — Italijanski zunanji minister Sforza je prejel poročila iz Jugoslavije, po katerih Tito popolnoma obvlada položaj. — Berlinski mestni svet je uradno zaprosil dansko vlado naj posreduje pri Združenih narodih zaradi nevdružnega položaja v Berlinu. — Angleški zunanji minister Bevin je izjavil, da se zapadne sile ne umaknejo iz Berlina pod nobenim pogojem. Angleški tisk soglasno odobrava njegovo izjavo.

SLOVENSKA PRIREDITEV NA TRAVNIKU

V nedeljo 11. julija ob 10. uri predpoldne bo v kino Vittoria na Travniku prireditev goriških slovenskih srednješolskih dijakov. Prireditev ima namen proslaviti zaključek šolskega leta. Naša šolska mladina vabi vse Slovence in Slovenke, da se polnoštevilno udeležijo te njene prireditve. Vstop prost, vstopnina po volji za šolski sklad.

Vzroki in ozadje nesoglasij

Uspehi in neuspehi revolucije - Druga plat „planskega“ gospodarstva - Upor proti slepi pokorščini in težnja za lastnim uveljavljanjem

Dober mesec zatem, ko je Tito v Beogradu po naročeni štafeti vdanostnih čestitk iz vseh krajev FLRJ s parvenijskim sijajem, a ob izostanku pozdravnih brzojavk z običajnimi željami za »dolgo in modro vodstvo« s strani Stalina, Molotova in Dimitrova praznoval svoj 54. rojstni dan, je v Bukarešti na sestanku Kominforma počela bomba, ki znači politični »heroja« Josipa Broza - Tita. Moskva je ponovno dokazala, da ne trpi stranpotov, da je smrti zapisan vsakdo, kdor se slepo ne poskori liniji njene ideološke (leninistično - stalinistične), ekonomske in zunanje politike.

Dramatični udarec, ki ga predstavlja osem točk vsebujoča, so glasno sprejeta resolucija Kominforma (nazvanega: Informacijski urad), ni »propaganda«, kot je z običajno komunistično frazo hotel zavedo odpraviti zastopnik FLRJ pri Združenih narodih, znani Jože Vilfan, marveč smrtna obsodba ministrskega predsednika in obrambnega ministra Tita, notranjega ministra Rankoviča, dejanskega zunanjega ministra in velikega ideologa Kardelja ter črnogorskega voditelja Djilosa, ki so jo podpisali za ZSSR: Andrej Zdanov, Malenkov in šef sovjetske propagande Suslov, za Bolgarijo: Kostov in Červenkov, za Romunijo: George - Georgiu - Dej, Vasilij Luka in Ana Pauker, za Madžarsko:

rialom Rdeče armade je ta položaj Tita še ojačil.

Zahodni zavezniki so se v Titu sicer usodno zmotili, a izvršeno dejstvo je bilo nepreklicno. Legendarni junak, ki ni nikoli pozabil s spretno propagando ustvarjati svojega mita, je svoje napore v tem pravcu še ojačil. Njegove ambicije so rasle.

»Maršal Tito« je postal v komunističnem svetu pojem junštva, nekompromisne ideološke izgraženosti ter borbenosti, lik leninistično - stalinističnega ideala.

Dejstvo, da Moskva ni mogla kontrolirati obširnih področij, ki jih je pridobila v drugi svetovni vojni je igralo pri nadaljnih načrtih Tita in njegovih pristašev odločilno vlogo. Iz dneva v dan se je javljala pri njem večja samozavest. Ideoloških razlik med Mosko in njim ni bilo, a javljala se je želja po političnem blestenu. Njegov ideal je postal združen komunistični Balkan pod njegovo taktiko. Praktična realizacija tega načrta so bile prijateljske pogodbe med balkanskimi komunističnimi državami, s čimer naj bi bil ustvarjen v obsegu sovjetskega kroga še poseben podkrog z relativno samostojnostjo odločanja v političnih in taktično-političnih vprašanjih. Tito ni hotel več podrejenosti, marveč več

usoda kremeljskih vladodržcev, a tudi prestiž in usoda svetovnega komunizma so postajali problematični. Moskva se je odločila, da »napravi red«. Red za vsako ceno.

Revolucija in socializem

Ko je leta 1917. po ruski revoluciji Lenin pristopil k izvajanju marksizma v Sovjetski zvezi, so bile zaradi ugodnih socialnih in gospodarskih razmer izza časa carskega režima podani za poizkus prilagajanja marksistične teorije v prakso naravnost idealni pogoji. Ljudstvo, ki ni poznalo ničesar razen bede in životarjenja, neizmerne zaloge človeškega materiala in neizmerne področja so dovoljevala brezobzirno izvajanje te pastolovščine. Leninu in kasneje Stalinu je bilo vseeno, če se je 90% poizkusov ponesrečilo ali če je pri tem poginilo od 20 - 40 milijonov ljudi. Toda kljub vsemu je bil potreben umor Trockija ter desetstosečev drugih, da je prišlo do spoznanja, da je potreben kompromis med teorijo in praktičnim življenjem, ki se danes po 30. letih imenuje stalinizem, a ki še vedno znova zahteva na tisoče žrtev — tako imenovanih trockistov — ki morajo plačevati s svojim življenjem Stalinove napake.

Tako imenovana »revolucija« in uvajanje »socializma« v državi,

sporazuma, zaenkrat res ni prineslo nikahkih posebnih presenečenj, pa je vendarle pomembnejše, kot se to mogoče danes zdi. Treba se je namreč zavedati, da je na njem sodelovalo približno 1000 ljudi, kar gotovo ne bi bilo potrebno zgolj za odvratanje pozornosti kominformskega sestanka. Obe zaseđanji — varšavska in bukareška — imata globlji in širši pomen. Oglejmo si nekoliko priprave tega, kar sta rodila ta dva sestanka že danes in kar ima še priti.

Od začetka tega leta, ko so se vedno bolj kazale razpoke v sovjetskem krogu, so se v Moskvi v zunanjem ministrstvu vršili tajni razgovori, katerih namen je bila popolna reorganizacija sovjetske zunanje politike z ozirom na novo nastali položaj v svetu, ki se je pojavil potem, ko so zahodne velesile zavzele odločno stališče do sovjetskih načrtov.

Omenjeni razgovori so nato dosegli višek, kot poročajo nekateri viri, v Berlinu koncem maja, ko so se v vili zastopnika sovjetskega zunanjega ministrstva generala Zdanova vršili tajni razgovori z zastopniki komunističnih strank Bolgarije, Češkoslovaške, Poljske, Romunije in Madžarske. Poslopje, ki je bilo izredno zastraženo, je sprejemalo pooblaščenca, ki so v dilih razgovore o novi politiki s katero je Moskva spet prevzela v

sovjetske zveze, kar bi značilo določeno smer, v katero se giblje politika Sovjetske zveze. Glavni stanove organizacije, ki bi verjetno do neke vere tudi nadomestila kominform, naj bi bil po še nepotrjenih poročilih Albanija.

Moskva je torej že izvedla svojo reorganizacijo. Prvi in glavni zunanji udarec je zadel ob Balkan, oz. Jugoslavijo, ki jo karakterizirata dve značilnosti:

1. da je najzahodnejša satelitska država vzhodnega bloka, ki neposredno meji na zahodno Evropo,

2. da je za Sovjetsko zvezo trenutno edina država, iz katere je mogoč dostop do Sredozemlja, če upoštevamo, da predstavlja Albanija le privešek Jugoslavije, t. j. satelita satelita.

Na „trockističnem“ prangerju

Kratek pogled na obtožnico voditeljev komunistične stranke Jugoslavije nam pokaže, da jim ni bilo prištedeno ničesar. Vse, kar premore strokovnjaško sestavljen komunistični besednjak, je zapadeno v teh osmih obtožbah poglavjih: jugoslovanski komunistični voditelji so stopili v pogledu zunanje in notranje politike na anti-leninistično pot, vodili so politiko, ki je nasprotna politiki Sovjetske zveze ter sovjetske komunistične stranke, omalovaževali in celo nadzirali so sovjetske »specialiste« Rdeče armade v Jugoslaviji, kar je »nevredno komunistov«, začeli so postavljati Sovjetsko zvezo na isto raven kot ostale imperialistične velesile, s čimer so si po zatrevanju Kominforma nadali pečat trockizma, v notranji politiki so opustili ključne postavke delavskega razreda ter napačno tolmačili pojmovanje razredne borbe ter vlogo kmeta, ki ga niso dovolj uničili, ne priznavajo napak svojega pojmovanja komunistične stranke, ki so jo postavili na drugo mesto za ljudsko fronto, kar zmanjšuje ugled komunistične stranke ter predstavlja nevarnost za obstoj stranke in republike Jugoslavije, da so zgradili birokratičen režim, ki utegne biti poguben za stranko, da so se pregrešili nad komunizmom, ko so pospravili s Hebrangom in Žujovičem, ki sta se upala kritizirati protisovjetske koncepcije komunistične stranke Jugoslavije, da so postali nekako nacionalistični itd., itd., vse gornje prepletano s krepkimi besedami, ki jih že dobro poznamo. Ob koncu so pa pozvali še tako imenovano »združeno jedro« komunistične stranke Jugoslavije, naj naredi red v stranki, to se pravi: pozvali so na upor proti sedanjemu vodstvu stranke ter državne uprave.

Vse tiste, ki so se nekoliko globlje zamislili v to, kar je kot prvo objavilo glasilo češkoslovaške komunistične stranke »Rude pravice« v Pragi (Kominform je medtem že prenesel svoj sedež iz Beograda v Bukarešto), pa so vendarle presenetile že nekatere zunanje okoliščine napada, v glavnem morda dve: 1. zakaj je Moskva iznesla obtožbo javno in 2. zakaj se je za to poslužila baš Kominforma. So pa seveda tudi še drugi razlogi, zaradi katerih se človek lahko zamisli. Te si bomo ogledali še kasneje.

Da se je Kremelj za napad proti Titu in njegovim tovarišem poslužil Kominforma, sta morda dva glavna razloga: 1. Kremlju je bilo neprijetno iznesti napad po diplomatsko-politični poti kljub dejstvu, da gre kot je razvidno iz teksta napada samega, tudi za popolnoma politične trzavice, iz razloga, ker ni hotel s tem pokazati, da gre za nevarno razpoko v politični strukturi tako zvanega

(Nadaljevanje na 4. strani)

Vabilo na zborovanje

Po 30 letih bo prvo slovensko javno politično zborovanje za nabrežinski okraj v Mavhinjah v nedeljo 4. julija ob 4 uri popoldne. Ker so najnovejši dogodki v mednarodni politiki ogromnega pomena tudi za Svobodno tržaško ozemlje, vabimo vse Slovence nekomuniste, da se zborovanja udeležijo, ker je to njihova narodna in demokratska dolžnost.

Zadnji vlak za zborovanje odhaja iz Trsta v Vižovlje (Sesljan) ob 14,45; iz Vižovelj v Trst pa ob 20,4

Slov. demokratska zveza
za S T O

Matija Rakoszi, Farka in Gero, za Poljsko: Berman in Zavadzky, za Francijo: Jacques Duclos in Fajon, za Češkoslovaško: Rudolf Slansky, Široky in Geminder ter za Italijo: Togliatti in Secchia.

„Mali Stalin na Balkanu“

Z bukareško resolucijo Kominforma se tragikomično paševanje ambicioznega, 100%nega komunističnega, ki je zvesto služil Kremlju vse dotlej, dokler ga ni prevzel občutek namišljene veličine. Lahko rečemo, da je bila dana sreča v senci Moskve zvesta spremljevalka Tita vse dotlej, dokler ni oblekel maršalske uniforme ter se po njej in svojem bistvu navzel navad svojega zgodovinskega dvojnika Goeringa.

Odkar je bil Josip Broz po dobro opravljeni misiji v času španske državljanske vojne poslan v Jugoslavijo, da izvede združitve in konsolidacijo ideološko heterogenih komunističnih skupin KP Slovenije, Hrvaške in Srbije, je njegova zvezda stalno rasla. Po napadu Nemčije na Sovjetsko zvezo v juniju 1941, ko se je tudi za komuniste v Jugoslaviji začela osvobodilna borba, je postal nosilec borbenega odpora za vsako ceno in za vsako žrtev. Uspelo diplomatsko predpripravo Moskve v Teheranu, na Jalti in drugje so uspele dvigniti sicer problematični pomen partizanskih odredov pod vodstvom Tita in tudi njegov osebni pomen do višine, ki je postajala že skoraj legendarna. Po njej vojne ter prevzem oblasti v Jugoslaviji z diplomatsko pomočjo Molotova ter človeškim mater

ali manj partnerstvo z Mosko, s Stalinom.

Moskva bdi

Nekonsolidiranost sovjetskega vplivnostnega kroga, ki jo je Moskva zaradi težkih notranjepolitičnih pritiskov proti zapadu v prvem času več ali manj tolerirala, je pa postala kmalu predmet zaskrbljenosti kremeljskih vladodržcev. Odločnost Zahoda, ki je kmalu spoznal načrte Moskve, je postala s Trumanovo doktrino in Marshallovim načrtom ter iz teh dveh osnovnih političnih potez sledečih dogodkov predmet bojazni Moskve za njen bodoči položaj. Moskva je morala na delo, in sicer takoj. Političnim udarom v Romuniji in Madžarski ter kasneje Češkoslovaški se je kot prvi poskus osnovne ideološke konsolidacije pridružil ustanovitev Kominforma. Politični udari so uspeli. Kominform pa, kateremu je bil določen kot sedež Beograd, je odpovedal. Ostal je v povojih kot teorijska diskusija tribuna marksistične dialektike ter konfidenčne analitike. Praktičnih rezultatov v smeri strnitve in enotnega nastopa komunističnega tabora ni vodil. Poedine državne komunistične stranke so zaradi notranjih težav nujno hodile svoja pota, vsemu na čelu pa država, v kateri se je tiskalo glasilo Kominforma, FLRJ pod vodstvom ambicioznega Tita.

Nekonsolidiranost sovjetskega kroga ter neuspehi komunizma v Franciji, Italiji in drugod, po drugi strani pa jačanje zahodnega bloka so Kremelj prisilili, da izvede odločne ukrepe. Prestiž in

kakršno je predstavljala in jo še vedno predstavlja Jugoslavija, je seveda popolnoma drugo vprašanje. Država, ki je do komunističnega prihoda na oblast poznala v primeri z današnjim stanjem naravnost ogromno blaginjo, ko je imela urejeno gospodarstvo in bila socialno napredna, je nujno morala pokazati neuspeh pri uvajanju »socializma« moskovskega kova. Svetu ni ostalo skrito, kaj se dogaja v Jugoslaviji, kjer je gospodarstvo iz dneva v dan propadalo, kjer je že v samem početku propadla petletka, katere namen naj bi bil, da ga dvigne in kjer je morala država pred mesecem dni razpisati 3,5 milijardo notranje posojilo. Pri takem položaju ni trpele samo izmožgano prebivalstvo, ampak tudi ugled doktrine svetovnega komunizma. Jugoslavija je bila namreč prva država sovjetske vzhodne Evrope, ki se je lotila tako imenovane socializacije.

Treba je bilo torej zaščititi ugled stalinističnega socializma, treba je bilo najti krivice za polum, najti »sistem je dober, slabi so le ljudje, ki ga izvajajo«.

Moskva na delu

Titovo »staliniziranje« na Balkanu ter ogroženi prestiž stalinistične ideološke in gospodarske teorije sta torej glavna notranja razlaga udarca, ki ga je soče narodov s pomočjo kominforma zadal Titu ter njegovi precej kompaktni okolici. Varšavsko zasedanje zunanjih ministrov, ki je bilo po nekaterih virih označeno zgolj kot kamuflača za zasedanje kominforma in ki po svojem komuniqueju razen izpadov tihočih se potsdamskega

roke vajeti, ko so ji že tako nevarno splazale iz rok.

Te predpriprave, ki so nas dovedle do Varšave in Bukarešte, so pa dovedle še do nečesa tretjega, o čemer je prvič sporočil svojemu listu berlinski dopisnik švicarskega lista »Weltwoche« Curt Riess, namreč do ustvaritve tako imenovanega »zahodnega poveljstva«, nove politične ali morda vojaške politične organizacije Moskve v borbi proti zahodu.

Na podlagi vesti, ki so prispele iz Češkoslovaške, gre pri tem za novo organizacijo, ki se ne bi spirala niti na sedanje politične voditelje v vzhodni Evropi niti na poedine komunistične partije, ampak bi bila relativno majhen, a gibek aparat zaupnih ljudi, ki bi bil razdeljen na tri glavne odseke: 1. odsek za načrtnost, 2. odsek za operacije in 3. nadzor. Tem trem odsekom bi bilo podrejenih 26 pododsekov, ki bi bili v državah, ki bi bile vključene v »zahodno poveljstvo«. Središča ne bi bila v glavnih mestih, ampak v industrijskih, oziroma kulturnih središčih poedinih držav. Z vključitvijo ene levičarske, ene sredinske in ene desničarske stranke, ki bi se strinjala moskovski politiki, hoče Kremelj zajeti vse plasti v teh državah. Organizacija bo podrejena Narkomindjelu, t. j. Molotovu, ni pa še točno, kdo naj bi postal šef organizacije. Dva dosedanja kandidata sta propadla: Andrej Zdanov, ter Malinovski, trenutno pa je izbira padla na maršala Budjenija, ki bi utegnulo kazati na to, da gre pri tem morda tudi za ustanovitev skupnega glavnega stana vseh satelitov Sov

POLITIČNI OBZORNIK

Titova Jugoslavija izbrisana...

Prva znamenja o tem, da Tito pri sovjetskem in mednarodnem komunizmu ni več v milosti, so se pred nekaj tedni pokazale v francoskem levičarskem tisku. Pariški list »Samedi Soir« prinaša o tem naslednjo zanimivost:

Pred kratkim bi bil francoski komunistični magazin »Regards« moral priobčiti slavljen popis pravljicne dežele maršala Tita. Temu se je pa odločno uprl Louis Aragon, politični komisar komunistične partije za francosko kulturo. Na seji, kjer so o tem pisu odločali, je Aragon dejal: »O Titovi Jugoslaviji niti besede! Te dežele jaz ne poznam več! Izbrisal sem jo z evropskega zemljevidala«

Hvalnica na Titovino ni izšla. Da se Aragon ni postavil proti Titu iz lastne volje, marveč po nalogu francoske komunistične partije, dokazuje dejstvo, da je vse do tedaj sam priobčeval podobno himno na najnovejšo deželo socialistične izgradnje in sicer v komunističnem dnevniku »Ce Soir«, čigar ravnatelj je. Pisala jo je pa njegova žena Elsa Triolet, tudi znana francoska komunistična kulturnica.

Aragon in Trioletova sta pred nekaj meseci naredila bučen obhod po deželah nove demokracije, in sicer kot gosta raznih rdečih gauleiterjev onstran železnega zastera. Posebno lepo in razkošno ju je sprejel Tito, kateremu se je Trioletova oddolžila s tem, da je v »Ce Soir« napisala vrsto reportaž z naslovom »Sentimental na pot«. V njih je Titov pekel prikazovala kot idilično deželo, polno muzike in praznovanja, polno modernih dancingov, kjer ne kraljujejo kaki kovaški ali kirgiški stepni plesi, marveč najmodernejši in najpristnejši ameriški swing — nič slabše, kakor v Parizu. Clanki so bili polni poetičnih izlivov, kakor na primer:

»Noč se odpira nad gradom, ki stoji ves razsvetljen na dnu črnega parka. Straže, razgovori, dolg drevored, široka stopnišča, luč in godba, dvorane, dame v dolgih oblekah, razgaljena ramena, uni forme polne odlikovanj, fraki... In iz salona, daleč na koncu, je proti nam prihajal človek v uni formi, obrobjeni z zlatom... Ne človek, legenda, ki prihaja s človeškim korakom: Tito...«

Kominformu seveda ti skoraj versko blazni vzdihljaji neutočne komunistike niso bili po godu, češ, da dajejo povsem napačno sliko o naporih in delu jugoslovanskih ljudskih množic. Zlasti ne pred mesecem dni, ko je bil Tito v Moskvi že odžagan. Prišel je protest na francosko komunistično partijo in Aragon je kot eden največjih kulturnih hlapcev svetovnega komunizma doživel to čast, da je prvi moral zatajiti »Ljublje-

nega tovariša maršala in legendarnega heroja«. Mesec dni zatem je pa svojo najbolj blestečo figuro uradno zatajil tudi Kominform sam...

Zanimivo zadržanje

Bivši jugoslovanski kralj Peter, ki je trenutno v New Yorku, je odklonil vsaktero izjavo glede obsodbe jugoslovanske kompartije s strani Kominforma. Njegov tajnik je v razgovoru z novinarji dejal, da bo kralj morda le podal kako izjavo, ko bo pomen tega primera bolj razjasnjen.

Oglasil se je tudi voditelj Hrvatov dr. Vladimir Maček, ki je izjavil novinarjem, da kaže poteza Kominforma napram Titu pomanjkanje zaupanja Moskve glede sredstev, ki se jih je poslužil jugoslovanski diktator, da bi ga narod poslušal. Maček ne izključuje možnosti, da bo poveljstvo vojske prevzel nekdo drugi, ki uživa popolno zaupanje Kremlja.

Glas iz Prage

Kaj bo napravil Tito, se vprašujejo vsi. Ker Tito doma ni imel tekmecev, je malo verjetno, da bi sama izjava Kominforma strmo glavila jugoslovanskega diktatorja. Tudi komunisti sami pravijo, da Tito ne bo obujal kesanja. Vesti iz Beograda, po katerih se bo skušal Tito prikupiti zahodnim zaveznikom, so odločno zanižali. Verjetno pa je, da so v Beogradu skušali navezati boljše stike z zavezniki, vendar kakor izgleda brez uspehov. Drugi politični opazovalci pa menijo, da je bila največja napaka režima, da ni v zadostni meri podpiral državljansko vojno v Grčiji. Očitajo mu pa tudi, da ni znal podpreti italijanskih komunistov med volivno borbo. Iz tega razloga naj bi Markos tudi zaprosil za premirje.

Kakšna bo sedaj bodoča komunistična politika? Po zadnjih navodilih, ki jih je dal Kominform, bodo stremeljenja komunistov naslednja:

1. Ojačanje internacionalizma in in obsodba Titovega separatizma.
2. Zapoštljanje kmetov in dajanje prednosti industrijskim delavcem.
3. Razlastitev kmetске zemlje.
4. Popolna podreditev kompartitski disciplini. Politični komunistični eliti je dati prednost, dočim je treba množico vpisanih komunistov neprestano čistiti. Dejstvo, da so izjavo Kominforma objavili v Pragi, si mnogi razlagajo na ta način, da je Kremelj preselil Kominform iz Jugoslavije v Prago.

Jugoslavija v luči Londona

Zahodni svet zaenkrat še ne more izreči točne sodbe, kakšen je položaj v Jugoslaviji. V Londonu so na splošno mnenja, da bi se Sovjetska zveza z lahkoto polastila

Jugoslavije čeprav je jugoslovanska vojska, ki šteje 600 tisoč mož, med najboljšimi v vseh sateslitskih državah.

Gotovo pa je to, da je sklep Kominforma že sam po sebi težak udarec sovjetskemu ugledu v svetu ter mednarodnemu komunističnemu programu. Trenutno še ni jasno, ali bo izključitev jugoslovanske komunistične partije pomenila za »železni zastor« široko in nepopravljivo vrzel ali pa samo zarezo, ki jo bodo sovjeti lahko in hitro popravili. Tudi če bi spravili Jugoslavijo nazaj na linijo, bodisi s pritiskom od zunaj, bodisi z notranjo revolucijo, je vendar z obsodbo Kominforma padla kocka odpora proti sovjetskemu gospodarstvu.

Diplomati zahodnih držav zdaj pričakujejo najrazličnejše zapletljaje, in to v vsakem primeru — bodisi, da so Tita že likvidirali, ali pa da je še vedno na oblasti in da je pripravljen na obrambo. Na splošno pričakujejo, da se bo Tito boril do kraja.

Vprašanje Berlina

Glavni tajnik organizacije Združenih narodov Trigve Lyč preučuje možnost intervencije s strani Varnostnega sveta v Berlinu zaradi

di spora med Sovjetsko zvezo in zahodnimi velesilami. Po določitih ustanove listine organizacije Združenih narodov ima glavni tajnik pravico, da opozori Varnostni svet na vsako zadevo ali dogodek, ki po njegovem mnenju lahko ogroža svetovni mir in varnost. Težava je samo v tem, da je predsednik Varnostnega sveta trenutno ukrajinski zunanji minister Maunilski, čigar država je v bistvu udeležena na spornem vprašanju.

Britanski vojaški guverner v Nemčiji, general Robertson je izjavil, da je sovjetski ukrep, ki je onemogočil oskrbovanje Berlina iz zahodnih področij, spravi v težaven položaj ne samo prebivalstvo Berlina in Nemčije, temveč ves kulturni svet. Dvema milijonoma Nemcev grozi vsled pomanjkanja električnega toka izguba zasluga. General Robertson je poudaril, da bo gotovo ves svet obsodil poskus Sovjetov, da bi si pridobili politične prednosti s tem, da hočejo iztrdati brezmočno prebivalstvo. Poudaril je tudi, da je ponašanje prebivalcev Berlina v tem težavnem položaju vsega občudovanja vredno in da bodo tudi v bodoče prejeli vso pomoč, ki jim jo bodo zahodne velesile lahko nudile.

ZA DOSTOJNOST

Pripombe k tiskovnim procesom

Z velikim zanimanjem in s še večjim zadoščanjem smo prebrali obe zadnji »Demokraciji«. Končno se je vendarle našlo zdravilo proti nesramnemu obrekovanju in proti klevetniškemu gozbezanju poklicnih strankarskih trobil, ki ob popolnem pomanjkanju vsake domače in šolske vzgoje, z umazano govornico mlatijo po vseh in po vsakomer, ki se ne pokori rdeči tiraniji. Sodna pot je za take ljudi edini lek. Zal, da pravična kazen zadeva le zločin, ne pa tudi zločinca. Rdeči komunistični generali so še vedno zvesti stari preizkušeni načelom iz časov osvobodilne vojne, da pošiljajo v fronto ubogo gmajno, sami pa se skrivajo v varnem zaklonišču. Denarne kazni bodo zopet plačevali slovenski kmetje in delavci, v zaporih pa bodo premišljevali o komunistični socialni pravičnosti in enakopravnosti ubogi priskledniki, ki so za skledo leče oblekli slamnjačo. Izkušnje bodo tudi slamarje spametovale. Sodniki na našem ozemlju pa bodo polagoma spoznali, da so polovičarski zadetki pač samo napol uspehi. Tako bo vsaj na našem STO-ju postopoma izginil tisti vandalizem potvorjevanja javnega mnenja, ki ga Slovenci, odkar se zavedamo svoje kulture, nismo nikoli poznali in ki ga pri nas uveljavljajo večerajšnji slovenski fašisti, orjunci in podobni, ki se z dneva v dan trudijo, kako bi svojim gospodarjem na vzhodu sproti dokazali svojo privrženost.

Vemo, da jim gre za kožo; njihova prisotnost med nami je odvisna od oznovske karakteristike. Če bi se nekoga dne aktivnost skrhal, se za vsakega poklicnega priganjača neusmiljeno zapre blagajna, obenem pa odpre železna zavesa, ki ga pogoltno v konce trajijsko taborišče, ki obsega danes že skoro dve celini. Eni in drugi vratarji so v zadnjem času zelo, zelo delovni, zato tako sudarniško tekmovanje za čim ugodnejšo karakteristiko. Umjaka za železno zaveso pa se vsi tukajšnji priganjači bolj boje, kakor pa hudič križa. Saj je res nerodno zamenjati plače z vzhodnjaškimi milodari, obilico tržaskih restavracij in trgovin s popolno beraciijo in svobodo s prisilnim delom. Pa o tem drugič kaj več. — Priporočamo tržaskim in gorškim Slovencem, da v bodoče brez pridržkov uveljavljajo stara izročila dedov in pradedov, ki so s krepko roko in prirojeno pravico koljbnostjo branili slovensko zemljo pred žalitvami, klevetami, lažmi in zasramovanji tujcev. Z isto odločnostjo in doslednostjo naj branijo danes svojo lastno čast in ponos svojega naroda pred lastnimi izrodki in plačanimi klevetniki! Le tako bomo pošteno zbrusili jezikavosti azijskega kova in očistili naš rod nizkotnih madežev dvorišnega tiska in feldebebske oblike. Pogumno naprej z jekleno hrbenico; za čast in svobodo, za resnično demokracijo, za pravico in resnico!

Prijatelji nam pišejo:

Kaj bo, če Brdavs se ne ukroti?

Stalin je vrgel Tita in njegovo kompartijo iz Kominforma. To je nauk iz katerega jasno sledi, da se morajo »proletarci vseh dežel« slepo pokoravati Moskvi, sicer dobi-jo škorenj ali nagajko! Trnasti Tito se ni pokoril. Pokazal je Moskvu roge in oba diktatorja sta se spoprijela. Stavba mednarodnega komunizma poka na najnevarnejšem koncu. Kaj sedaj? Ali se da razpoka še zamašiti? Kaj bo, če se Brdavs ne ukroti? To so vprašanja, ki vznemirjajo ves svet. Najbolj podrobno pa se o stvari razpravlja po tržaskih kavarnah in krčmah, pa tudi po cestnih vogalih.

Kakšne bodo posledice, če Tito ne odneha?

Nekateri pravijo, da sedaj ni nobene ovire več, da se reši vprašanje Trsta brez Sovjetske zveze. Baje je stvar postala skrajno enostavna.

Tudi nitka, na kateri zadnje čase visi »General Markose«, se bo v kratkem pretrgala in državljanska vojna v Grčiji bo hipoma konec. Nekateri pravijo, da bo Jugoslavija celo vrnila grške otroke.

Drugi zopet pravijo, da bo padlo vse breme »panslovanske« propagande na Togliattija, ki je ostal pravoveren komunist in slepo pokoren Moskvi. Položaj se je baje sedaj celo zboljšal, ker ima Togliattij skoraj tri milijone ubogljivih pristašev, Tito pa jih ima le 400.000 nezanesljivih.

V Trstu predvidevajo razkol komunistov na Beograd in Moskvo. Ker so italijanski komunisti v Trstu v večini, bodo pobrali v Trstu tudi večino premoženja SIAUa. Ni izključeno, da pride celo do mnogih pravnih in se obetajo odvetni kom zlati časi. »Fratelanca« je na povelje iz Moskve doživela žalosten polom. Nekateri bodo od slej gledali v Moskvo, drugi v Beograd, mnogo jih bo pa ostalo v sredi.

V sredi bodo ostali tudi vsi goptniki, vsi koristni tepci in vse tiste tetke, ki »ljubijo domovino«.

zato ker jim mož prinese konec meseca domov trideset tisočakov za posojeno »izobrazbo«. Vsi ti bodo še naprej ostali v sredi, kot njihov bratec osel, ki se ni znal odločiti in je crknil od gladi in sramote. Ostali bodo še naprej s krtačo v roki in čistili škornje zdaj Titu zdaj Stalinu, kakor se bo zvedela prvega ali drugega dvigala ali padala.

Stalin jih je sicer že vrgel v smetišnico. Tito jih pa še rabi, a povedal je, da so mu le uporabno orodje brez vsakih pravic.

Uboga OF, koliko solza so razne kukavice morale potočiti od torka sem, ko so slišale, da so jo veliki duhovni vrgli kot neuporabno staro baburo skozi vrata na cesto.

Nekdo je dejal, da Sovjeti ne bodo več podpirali jugoslovanskih zahtev za Koroško, drugi pa zopet pravijo, da se bo Tito maščeval in ne bo podpisal sovjetskih zahtev, da bi postala Avstrija in Nemčija sovjetski varovanci.

Strokovnjak za ameriška vprašanja je dejal, da bo med jugo-

slovanskim življenjem v tujini navdušenje za komunizem zelo padlo.

Nek zlobni jezik je pripomnil, da bodo jugoslovanski diplomati v inozemstvu opustili dosedanj neotesani način občevanja s predstavniki drugih narodov — razen seveda s predstavniki Sovjetske zveze in njenih satelitov. Nek preok je celo dejal, da bo »Primorski dnevnik« spremenil svoje stališče do Zavezniške vojaške uprave — ne da bi spremenil tudi svoje osebe. O kakih pogajanjih med Titovim režimom in zahodnimi zavezniki nikdo ničesar ne ve. Pač pa so se dvignile v Londonu delnice jugoslovanskih rudnikov v Trebehah in drugod.

Mnogi pričakujejo velik prepil zaradi premeščenja železnega zastera na avstrijske, madžarske, romunske in bolgarske meje. Tem moramo baje pripisati izredno slabbo vreme zadnjega tedna, ki je vse revmatične priklenilo na postelje.

Pacifisti trde, da je zaradi razpoke v rdečem taboru vojna nevarnost za dokaj časa odstranjena.

Sovjetska država: Ideološka vojna

(Walter Dushyck)

UKLENJENA UMETNOST

Da si ustvarimo točnejšo sliko o totalitarni kontroli tiska, bo koristno pogledati na obširno področje sovjetske umetnosti. Eric Newton je v »New York Times« z dne 19. oktobra v članku z naslovom »Umetnost z marksističnim smotrom« označil sovjetsko umetnost takole:

»Sovjetski umetnik se mora enako kot vsak drugi državljani sovjetske države točno držati ideološke linije. To, kar mora on slikati in način, kako mora slikati, je del določenega načrta. Tudi to, kar mora reči kritik o njegovih slikah, je določeno v istem načrtu. In vsakdo ve, da morajo načrti priti pri tej organizaciji od zgoraj, v nasprotju z naravno evolucijo, ki prihaja od spodaj.«

Lani so organi sovjetskega tiska ob priliki »volitev« za vrhovni sovjet imeli svobodno polje za razvijanje svojega novinarskega talenta. Ukazano je bilo poveljevati Stalina in njegove bližnje sodelavce, člane politbiroja, kot velike prijatelje in dobrotnike mas. V smislu teh navodil je temu ukazu zadostila na primer »Literaturnaja Gazeta« v uvodniku 11. januarja 1947:

»S tem, da glasujemo za vas, tovariš Stalin, glasujemo za našo slavno stranko, ki ste jo organizirali v skupno z velikim Leninom, pod čigar zmagovalno zastavo napredujejo narodi Sovjetske zveze na poti komunizma. Milijoni ljudi so določili za kandidate za volitve poslancev v vrhovni sovjet najintimnejše sodelavce Velikega Stalina, ki se skupno z njim neutrudljivo borijo za napredek socialistične države. Izbrali so najodličnejše člane boljševiške stranke: V. M. Molotova, L. P. Berio, A. A. Zdanova, K. E. Vorošilova, A. I. Mikoyana, A. A. Andrejaja, L. M. Kaganoviča, N. S. Krišceva, G. M. Malenkova, H. A. Voznesenskija, N. M. Svernika, A. H. Kosigina, N. A. Bulganina, A. A. Kuznetsova, N. S. Patolisceva, G. M. POPOVA.«

Še mnogo bolj goreč pa je bil časopis »Socialističskoje Zemljedelje«, ki je 9. januarja objavil navdušen predlog skupine delavcev neke električne centrale, ki so prisegli, da bodo stopnjevali svoje delo do najvišje mere za doseg določenih ciljev in tako postali vredni glasovati za Stalina.

Predlog končuje tako: »Živela mogočna Sovjetska zveza! Živela stranka Lenina in Stalina, zasnovatelj in organizatorjev vseh naših zmag!

Živela naša modra vlada! Živel naš voditelj, oče in mojster, narodni kandidat za Vrhovni sovjet, veliki Stalin!«

Mnogokrat se znajdejo posamezniki v veliki zadregi, če dobi ideološka linija stranke iznenada novo smer. Nekateri sovjetski državljani hočejo biti izjemno vneti in se zato preveč zaženejo, naenkrat pa razočarani in zaskrbljeni opazijo, da se je sovjetska propaganda obrnila v drugo smer in jih zapustila na cedilu, tako da se morajo izvleči iz zadrege sami, bodisi iz literarnega ali osebnega vidika. Najbolj znani primer se je dogodil verjetno kmalu po koncu vojne.

Med vojno je Stalin dal razumeti, da želi sodelovati z zahodnimi demokracijami za mednarodni mir. Stvar je bila dosti jasna: Stalin si je takrat hotel zagotoviti čim večjo materialno pomoč. Na nesrečo so pa nekateri pretiravali. Na ta način zavzeto stališče sovjetskega tiska glede Zahoda je poslabšalo komunistični položaj z ideološkega vidika. Mnogo novinarjev je začelo pisati navdušeno o kapitalizmu.

Meščansko kulturo so opisovali tako privlačno, da so morali leta 1946. organizirati intenzivno čištko za očiščenje sovjetskega tiska in literature od »dekadentnega vpliva Zahoda«. Časopis »Izvestija« je 5. julija 1947 priobčil sledeče besede, ki naj bi jih izrekel Stalin: »Zadnji državljani Sovjetske zveze, prost spol kapitalizma, je ogromno višji kot kateri koli inozemski funkcionar, na katerem teži jarem kapitalističnega suženjstva.« Propaganda je takoj spremenila smer.

Istočasno so izključili iz Društva sovjetskih pisateljev nekatere pisatelje zaradi njihove »ideološke nezvestobe«, med temi predsednika samega, Mihajla Zrosčenka in Ano Akhmatovo. General Zdanov je izjavil:

»Meščanska kultura pada vedno bolj in se pogreza v blato misticizma in amoralnosti. Naša kultura se dviga mnogo višje kot meščanska kultura, ker spoštuje režim, ki je mnogo višji kot vsak meščanski demokratični režim. Naša literatura, naša umetnost in naša filozofija imajo pravico učiti druge umetno moralo o splošnem človeškem pomenu. Naš narod daje zgled progresivnim narodom sveta.«

Istočasno je bila ustavljena literarna revija, »Leninograd«, revija »Zvezda« pa je dobila ukor, češ da je priobčila članke, ki so »tuji sovjetski ideologiji« in eksperimente »proti-sovjetskim naziranj in misli«. Najbolj znano osebo sovjetske literature, Konstantina Simonova — pisca romana »Dnevi in Noči« in pikre protiameriške satire »Rusko vprašanje« — so skupaj z Ilijo Ehrenburgom in B. Galaktionovom poslali v novinarski misiji v Združene države, kjer naj bi postavili na laž ugodna poročila dopisnikov, ki so se mudili v Ameriki pred njimi. Tako so tudi storili. Vendar Simonov ni pozabil pobrati okoli 50.000 dolarjev za avtorske pravice svojega v Ameriki izdanega in prevedenega romana in si tudi ni pomišljal pri odhodu vzeti s seboj treh zabojev blaga »dekadentne« Amerike.

Čištko se je nadaljevala skozi vse leto 1947, istočasno pa so se množili strupeni napadi na ameriški

tisk. Prepovedano je bilo prirejati predstave inozemskih ali nacionalnih gledaliških del, ki so dihali meščansko ideologijo in protisovjetske ideje. Revija »Kultura in življenje« je šla celo tako daleč, da je obšodila vse ameriške drame in romane, češ da so škodljivi »sistem sovjetskega življenja«. S temi napadi ni bilo prizaneseno niti piscem, ki so bili preje v Moskvi na višku slave, kot so to Eugene O'Neill, Ernest Hemingway, John Steinbeck in Sinclair Lewis.

Danes je čistka skoraj končana; kampanja proti ameriški tisku se nadaljuje brez ovir.

V »Literarni Gazeti« z dne 20. septembra 1947 je neki Boris Garbatov obdolžil predsednika Trumana, da »hoče doseči slavo korporala iz Monakovega«. Vleposlanik Združenih držav v Moskvi je vložil formalen protest, toda zunanji minister Molotov ga je takoj zavrnil, češ da je v Sovjetski zvezi tisk svoboden in da zato vlada ne more biti odgovorna za primere te vrste. Vseeno se pa je isti Molotov skupno z Višinskijem in Gromikom obrnil do vlade Združenih držav in zahteval, da se prepove ameriški tisk »napadati miroljubno politiko Sovjetske zveze«.

Za sovjete, ki vidijo svoj tisk podrejen potrebam države, je praktično nemogoče razumeti svobodni in neodvisni tisk v tujini. Tako vsi časopisi Sovjetske zveze in satelitskih držav soglasno trosijo laži o zahodnem svetu, istočasno pa označujejo ameriški tisk za dekadenten in strupen.

Ni težko razumeti pravega pomena čistke in napadov na ameriški tisk. Skozi leta je bila zaupana umetnikom, pisateljem, mislecem in filozofom Sovjetske zveze naloga izdelati novo vrsto človeka, »sovjetskega človeka«. Od leta 1917. so se vršili ogromni napori za oblikovanje nove »inteligencije« in novih mas. Vsi ti napori so propadli in so celo povzročili težko ideološko nestalnost, ki je nasprotovala koristim režima. Sovjetski voditelji so ugotovili, da ne morejo dovoliti svobode mišljenja v Rusiji.

Tako se je Sovjetska zveza vrnila v svojo hermetično izolacijo. Potovanja v tujino in iz tujine so zelo redka in nad vse verjetno je, da bodo prej ali slej popolnoma prenehala, da se tako nemogoči vsako težnjo proti Zahodu. Razven tega je Kremelj, da odvrne pozornost od svojih notranjih težkoč, pojačil ideološko vojno z napadanjem vsega, kar je ameriško. Ti pojačeni napadi ne grejo le za tem, da bi odtrgali maso sovjetskega prebivalstva od pogubnega vpliva, ki se je pokazal kot posledica ozkih stikov z meščanskim zahodom, temveč služijo tudi v stvarjanju strahu in mržnje glede Združenih držav, kar je pač nujno potreben element za dobro vodstvo vojne.

Konec

Vzroki in ozadje nesoglasij

(Nadaljevanje z 2. strani)

»vzhodnega bloka« (ki ga je ves vzhodni svet vedno prikazoval kot trdno in čvrsto povezano enoto), 2. pa zaradi dejstva, ker bi moral udariti na način, ki bi svetu jasno pokazal, da je »suverenost« FRLJ (kakor tudi vseh ostalih sovjetskih satelitov) le prazno slovo za tiste, ki to še hočejo verjeti. Te formalistične napake pa se Kremelj vedno varuje. Mnogo lažje se je za takšno nalogo poslužiti Kominforma, ki sicer ni nič drugega kot pokorno orodje kresmeljskih vladodržcev, pri tem pa ohraniti videz, da gre le za notranja, strankarsko disciplinska razčiščevanja.

Poglejmo kratko še drugo vprašanje: zakaj je prišlo do javnega napada, ko vendar ves svet ve, da je Moskva doslej takšna vprašanja reševala na popolnoma drug način, kjer so nezaželeni ljudje kratko malo izginili, zaradi česar se čez dan ali dva nihče ni več razburjal.

Razlogi za to so nadvse zanimivi. V teku predhodnih razglabljanj smo že omenili kaotični položaj v Sovjetski zvezi, nekonsolidiranost sovjetskega vplivnostnega področja ter vrsto polumov, ki jih je v zadnjem času doživel in jih še doživlja komunizem po vsem svetu. Ponavljamo, kar smo tudi že omenili: od teh stvari je treba odvrtiti pozornost, prebivalstvu Sovjetske zveze je treba prikazati, da so na svetu, da celo v lastnih vrstah sile, ki ogrožajo leninistično-stalinistični socializem, zaradi česar je treba borbenosti ter še večjih naporov, zunanjemu svetu, predvsem pa omahljivcem, pa je treba z obsodbo čeprav lastnih ljudi dokazati s tisočkrat in tisočkrat ponovljeno frazo, da je »sistem dober, le ljudje, ki ga izvajajo, dostikrat slabši. Zato javno ožigosanje, zato javna obsodba, ki naj dvigne omajano moralo in spet vzbudi vero v »vedno čuječi in nezmotljivi komunizem«.

Kriza zaupanja

Bomba, ki je po nalogu Kremelja počila v Bukarešti s izjemoma ni

bila propaganda iz buržujsko-kapitalistično-dolarsko-imperialističnega zahoda. Med seboj so se spopadli volkovi, ki so — takšen je bil vsaj videz — doslej le prijazno ovohavali drug drugega ter pri tem nadvse prijateljsko migali z repom. Toda na nekaj ne bi smeli nikoli pozabiti: na njihovo nprav, na njih stalno lakomnost, na njih vedno nezaupljivost. Bomba iz Bukarešte je dejansko kriza zaupanja v sovjetskem taboru.

Brez besed ni ostal le ves svet, ki se mu je resničnost za železno zaveso nenadoma prikazala v povsem drugi luči, kot jo je predvideval, obnemeli so komunisti povsod, predvsem pa v Jugoslaviji, med sopotništvom pa je zavladal praveči poplah. Dilema komunistov je težka: ali smo, ali nismo več komunisti? Če smo: ali smo pravi, ali smo krivi? Moskva pravi, da nismo več, da smo trockisti, njih zatrjuje drugače: da smo in da smo še vedno pravi. Toda: kdo ima zdaj prav? Bolj praktični so pomislili še nekoliko dalje: čigava roka je daljša? Moskva poziva na upor, Tito poziva na slogo pri odprtju. Če se odločis za Moskvo, gorje ti od Tita, kajti še je tu in njegova moč še ni okrnjena. Če se odločis za Tita: kaj utegne prineseti jutrišnji dan, če mu sreča ne bo mila? Ostati v sredi? Teja v totalitarističnem sistemu ni. Tam velja samo dvoje, kot je povedal že Mussolini in osvežil nedavno na Tržaškem dr. Dekleva: kdor ni z nami, je proti nam. Težka odločitev...

In potem sopotniki. »Tito je naš, mi smo Titovi.« Gospodar je v nemilosti, gospodarju, kateremu so razni Zupančiči prepevali ode, se majoje tla pod nogami. Daleč? Zamera? Ostati poleg? Pihati še naprej v rog? V čigav? Tvegano.

Kontra pagatu?

Komunistična stranka Jugoslavije zaenkrat še ni klecnila pred Kremeljem. Centralni komite je izdal izjavo, v kateri pobija napad Kominforma, ki ga v glavnem označuje kot delo centralnega ko-

BREZ KOMENTARJA

1924

„Nabiralna pola za družino volaka milicije Jožefa Gentile 50 let starega, ki je bil napaden in ubit v nedeljo 6. marca 1924 od komunistov v Adeglano (Videm).“

„Naj bude naša podpora neizbrisen znak ljubezni do našega padlega prijatelja in v zadoščenje nesrečni vdovi in štirim zapuščenim sirotam.“

Tudi v tem slučaju naj bude naš izraz „eden za vse, vsi za enega“. Odbor fašja Dobrovo-Medana.

Zaporedna šte. 9: Simič Valerio - Dobra - Lire 4.

1948

IZ „Primorskega dnevnika“ Stev. 934, Leto IV, od 27. junija 1948:

„Tov. Simič Valerij nam je poslal 500 lir s sledečim pismom:“

„Oče treh padlih sinov v borbi za pravico in svobodo, pričujoč pri razpravi proti uredniku našega „Primorskega dnevnika“ branitelja tiste pravilne borbe, za katero je toliko naših najboljših sinov darovalo svojo kri, da bi bili enkrat svobodni na svojih lastni zemlji, daruje za krivično denarno kazen priložni prispevek. Simič Valerij.“

Vesti s Tržaškega

Ustanovitev Slovenske kulturne matice

V sredo, dne 30. junija je bil zaključen občni zbor, na katerem je bila sklenjena ustanovitev ter so bila sprejeta pravila Slovenske kulturne matice v Trstu. Matica ima namen povezati in tudi neposredno organizirati kulturno življenje svobodoljubnih in demokracičnih Slovencev na Slovenskem tržaškem ozemlju. K so delovanju so vabljeni tudi pripadniki drugih slovanskih narodnosti na STO-ju, Slovenska kul-

turna matica v Trstu bo središče na zvezna točka za delovanje vseh na STO-ju delujočih kulturnih društev in posameznih kulturnih delavcev, v kolikor bodo sprejeli nase obveze izhajajoče iz pravil in sklepov občnega zbora. Ob zaključku je bil soglasno izvoljen izvršni odbor z g. dr. Jan kotom Ježem na čelu.

Kot je znano prireja Slov. kulturna matica v Trstu vsako sredo ob 20.30 v prostorih Via Machiavelli 22/II, predavanja, na katera so vabljeni vsi prijatelji in člani društva.

Nesoglasja

Zanimivo je čitati tržaško časopisje zadnjih dni. Posebno velja to za njihov »progressivni« del. Izginila je ona enoličnost, ki je tako ubijajoče vplivala na čitatelje. Medtem ko se »Primorski dnevnik« še vedno ni znašel in se v prvih dneh nikakor ne more odločiti, kako bi prestavil svoje krmilo, se je pa »Laboratore« že precej izrazilo zavzel za sklepe Kominforma in je s tem razširil razpoko, ki je nastala v tej enotni rdeči družini tudi na našem ozemlju.

Skoda orkestra, ki je bil tako enotno uglašen in je znal tako lepo igrati posebno hvalnice. Skoda pa tudi za čitatelje. Prej so namreč kupili eden ali drugi časopis, kakršen jezik jim je bil ljubši, in so bili podučeni o vsem. Kdor ni imel denarja za vsak dan, si je pa koncem tedna kupil »Ljudski tednik« in je tudi vedel vse. Z nastalimi izpremembami je te enostavnosti konec. Izginil je čar kapelnikove taktike in v prejšnjo idilično ubranost kričavo vpadajo prve disonance.

Na demarkacijski črti

Policija sporoča, da je obhodnica treh policistov pregledovala 29. m. m. dopoldne področje ob demarkacijski črti blizu Škofij. Ko so omenjeni trije policisti prišli v bližino bloka Narodne zaščite, je enega izmed njih, ki se je za trenutek odstranil, odpeljal narodni zaščitnik ki se mu je hipoma približal in mu nastavl puško na prsa. Stražnikovo karabinko sta ostala dva policista pobrala in jo odnesla s seboj.

Nabrežina

Dne 21. m. m. je bila otvorjena razstava ročnih del učencev in učenk slovenske strokovne šole v Nabrežini. Razstavo so počastili s svojim obiskom višji šolski nadzornik, prof. Rubini, slov. šolski nadzornik prof. Mizerit in nadzornik ljudskih šol g. Benič. Na razstavi je bil prisoten tudi predsednik nabrežinske občine g. Kralj.

Prof. Schartova, ravnateljica šole je imela otvoritveno besedo z zahvalo zastopnikom oblasti in staršem za njihovo prisotnost. Sodelarji so potem izvedli nekaj pesmiških točk, recitacijo Slovske »Slovenske besede« in deklamacijo Zupančičeve »Dume« in »Kovača«. Sledil je ogled razstave. Učenci so razstavili razne kamnarske iz-

delke, kot n. pr. nagrobne spomenike, cvetlična korita, pisarniški pribor iz kamna, pepelnike in druge podobne stvari. Razstavljene so bili tudi zlikani vzorci tistih vrst kamna, ki se navadno obdelujejo v nabrežinskih kamnoseških delavnicah. Dobro bi bilo, da bi se razstavljenim vrstam kamenja oskrbelo slovenske izraze. V splošnem smo ugotovili, da so bili uspehi naše strokovne šole na tem področju prav dobri. Zeleni bi le, da bi se ta strokovni oddelek čimbolj spopolnil in razširil tako glede učil in sploh dotacij, kakor tudi učnega programa ter nam tako pripravil kader izurjenih kamnosekov, kajti mi Nabrežinci vidimo ravno v tem gospodarskem sektorju, to je v kamnarstvu, edino večjo možnost pridobitnih virov naše vasi in okolice.

Na razstavi so dalje vzbudila veliko pozornost ženska ročna dela. Razstavljene so bili različni ročni izdelki kot namizni prti in prtici, vzorci osebne perila, razne iz volne pletene bluze, dalje pletenine in ukrojene tkanine s križastim in s popolnim vrbodom v različni sestavi barv in vzorcev, pletene ročne torbe in vrvice, posteljno perilo z vezninami različnih kombinacij itd. Tudi ta del razstave je pokazal izredno zanimanje in nadarjenost naših učenk.

Vesti z Goriškega

Slov. Alojzijevišče — žrtev fašizma

Slov. Alojzijevišče v Gorici so l. 1895. ustanovili slov. duhovniki s pomočjo vseh slojev slovenskega prebivalstva v mestu in na deželi. Od ustanoviteljev je živ še msgr. dr. Andrej Pavlica.

Do prve svetovne vojne je zavod, ki je oskrboval in vzgajal lepo število slovenskih dijakov, ki so obiskovali goriške šole, uspešno deloval. Vojna je vse delovanje ukinila in poslepje porušila. Po vojni je bilo »Alojzijevišče« obnovljeno, razširjeno in je svoj delokrog raztegnilo s tem, da je ustanovilo in vzdrževalo pripravnico za srednje šole. Vodstvo je prevzel nepozabni profesor Joško Bratuž, ki je bil priznan šolnik in se je vsega žrtvoval svojemu zavodu. Zavod je mirno in uspešno posloval, dokler ga ni začel preganjati fašizem. Odbor »Alojzijevišča« je bil razpuščen in imenovan komisar, ki je s slabim gospodarstvom zavod zadolžil. Zadnji komisar msgr. Butč, je zato ponudil ustanovo državi; kupilo jo je vojno ministrstvo, ki se je na posestvo vknjižilo in slovenski vzgojni zavod spremenilo v kasarno.

Po drugi svetovni vojni je ZVU »Alojzijevišče« popravila kot zavod in ga izročila

Pri prihodnji razstavi bi si želeli videti več izdelkov z našimi lepimi narodnimi motivi. Ker imamo ravno mi Slovenci bogato ornamentalno gradivo, bi bilo povsem primerno, če bi bila razstavljena tudi taka dela, katerim bi bil vtisnjen pečat naše tako pestre in značilne narodne ornamentike.

Ko ugotovljamo, ob otvoritvi te razstave, odlične uspehe naše strokovne šole — za kar gre zahvala in vse priznanje učnemu osebju — prosimo pristojno oblast, da bi se ta strokovna šola kot edina te vrste na zapadnem področju Tržaškega ozemlja razširila in dopolnila s tretjim razredom ter tako postala soliden učni zavod z naslovom srednje šole, ki bi bil v stanu nuditi naši mladini tiste usposobljenost in izobrazbo, bodisi v splošnem in posebej še v strokovnem oziru, kot jih čas in razmere nujno zahtevajo.

Dobra dela so znak dobre vzgoje!

Tržačani!

Podpirajte Slovensko dobrodelno društvo v Trstu, ki ima svoj sedež v ulici Machiavelli 22/II.

Pet zlatomašnikov

Dne 20. julija bodo praznovali petdesetletnico svojega mašniškega posvečenja gospodje: Henrik Črničog v Lokavcu na Vipavskem, Frane Franke v Oseku, Valentin Knavs v Kostanjevici na Krasu, Ivan Košir v Vedrijanu v Brdih in Tognon, župnik in dekan v Gradežu. Ko v dušnopastirski službi osivelim gospodom iskreno čestitamo, jim želimo zdravja in božjega blagoslova pri nadaljnem težkem delu.

Kam plovemo?

V zadnjem trenutku smo zvedeli, da so dobili »tovariši« na Goriškem sledeče navodilo iz Ljubljane: ZA TITA, PROTI TOGLIATTIJU.

»Laboratore« in »Primorski dnevnik« prepovedana v Jugoslaviji in v coni B Svobodnega tržaškega ozemlja, ki je pod JUV, ker sta se izrekla za Stalina proti Titu.

Odgovorni urednik: Janko Simič Tiska tiskarna Budin v Gorici

Duhovniške vesti

Za dušnega pastirja v Drežnici je imenovan g. Ljubo Marc, ki je dozdaj služboval v Vipavski dolini. Njegov prednik v Drežnici, g. Anton Češornja, je bil od tolminskega okrožnega sodišča obsojen na 11 let prisilnega dela, ker je širil sovražno časopisje, t. j. »Slovenskega Primorca«.

60 letnica mašništva

G. Jos. Kalin, upokojeni župnik v Drežnici, je pred kratkim obhajal svojo demantno mašo. Za služnemu možu toplo čestitamo in mu želimo, da bi ga Bog ohranil še lepo vrsto let.

Prispevki za tiskovni sklad »Demokracije«

Z upanjem, da bodo rdeči Komunisti kaj kmalu spregledali, daruje zlatemu listu »Demokracija« 500 Janko; zaveden mož iz Steverjana 100; Mihelič Franc, Malč preplačilo 110; Mrdjen Feri, Videm preplačilo 220 lir. Vsem priskrena hvala!